

PhilRice

Inilalathala ng
Philippine Rice Research Institute
2 beses bawat taon

Magasin

TULOY ANG PAGSASAKA,
Ingat lang!

ISSN 0254-1311

VOL. 7 NO. 2
Hulyo-Disyembre 2020

PABALAT

PAGKAIN—pangunahing pangangailangan ng tao. Kaya naman, may sakuna o pandemya mang kinakaharap ay tuloy pa rin ang ating mga pursigidong magsasaka.

Alamin ang mga diskarte at makabagong kaalaman sa pagsasaka maging ang mga suportang handog ng Kagawaran ng Agrikultura, partikular na ang PhilRice.

Tuloy ang buhay-saka, lakipan lamang ng ibayong pag-iingat.

TULOY ANG PAGSASAKA,
ingat lang!

www.philrice.gov.ph
www.pinoyrice.com

PhilRiceTV

0917-111-7423

DA-PhilRice

NILALAMAN

1

MULA SA EDITOR

2

MAY PAGKAIN NA, DAGDAG KITA PA!

4

PAGLAUM COOP: BUKAL NG PAG-ASA

6

MURA AT NATURAL NA PATABA,
SUBUKAN!

8

TULOY ANG BUHAY SA PALAYAMANAN

10

KAPIT SA PALAYAN NA MAY GULAYAN

12

TULOY ANG PAGSASAKA, LILIPAS DIN
ANG PANDEMYA

14

MAG-AGRI TURISTA
SA KABILA NG PANDEMYA

16

USAPANG PATABA

Editor-in-Chief: Ronan G. Zagado • **Assistant Editor:** Hanah Hazel Mavi B. Manalo • **Managing Editor:** Christina A. Frediles • **Writers/Photographers:** Anna Marie F. Bautista • Jayson C. Berto • Allan C. Biwang Jr. • Jonathan U. Cabral • Aldrin G. Castro • Donna Cris P. Corpuz • Aldene L. Duyag • Christina A. Frediles • Charisma Love B. Gado-Gonzales • Paglaum Coop • Julianne A. Suarez • Fredierick M. Saludez • Hannah Mae C. Tolentino • Rosendo V. Villareal Jr. • **Design and Layout:** Reuel M. Maramara • **Illustration:** Jude Klarence C. Pangilinan • **Circulation:** Christina A. Frediles • Derwin S. Villena • **Administrative Support:** Derwin S. Villena • **Consulting Editor:** Constante T. Briones • **Editorial Advisers:** John C. de Leon • Karen Eloisa T. Barroga

Maaaring kopyahin at ipamahagi ng mga mambabasa ang mga nilalaman ng magasing ito, kilalanin lamang ang PhilRice. Gayundin, hinihikayat ang sinuman na magpadala ng artikulo (600-800 na salita kalakip ang 4-5 larawan) at magmungkahi ng tema o mga istorya ng indibidwal o grupo na may kinalaman sa pagsasaka. Maaaring ipadala ang mga ito sa prri.mail@philrice.gov.ph o philricenews@gmail.com; o sa THE EDITOR, PhilRice Magazine, Development Communication Division, PhilRice, Maligaya, Science City of Muñoz, 3119 Nueva Ecija.

**MAHALAGA ANG
IYONG OPINYON!**

Sagutan ang survey. I-scan ang QR code sa pabalat ng magasin gamit ang camera ng iyong cellphone na may internet. Maaaring manalo ng libreng e-load.

Tuloy ang pagsasaka, ingat lang!

Likas na masayahin daw ang mga Pilipino. Sa kabila ng mga pagsubok na bumubulaga sa atin ay hindi pa rin tayo nauubusan ng sigla. Ngunit marunong din tayong matakot at mag-ingat.

Gayon din sa pagsasaka, dapurakin man ng bagyo o tuyot ay babangon pa rin tayo. Kahit pa may pandemyang COVID-19 ay hindi tinatantanan ni Manong Magsasaka ang kanyang gawain nang masigurong walang gugutumin.

Sa magasing ito, matutunghayan ang mga kwento ng mga magsasakang Pinoy na naging maparaan at madiskarte, at hindi inaatasan ang mga pagsubok sa pagsasaka.

Sa mga eksena ng buhay ni Mang Reynoso (pp. 2-3) na taga-Nueva Ecija, nasandalan niya ang mga pananim niyang palay, gulay at alagang hayop sa panahong pahirapan ang mamalengke. Tanggap niyang mabuti na lang at natutuhan na niya ang Palayamanan. May sarili na siyang pagkain, mga kapwa ay nabebentahan din.

Damhin naman ang busilak na puso ng Paglaum Coop sa Misamis Occidental (pp. 4-5). Nang makatulong sa mga ka-miyembro at iba pa, ang Coop ay gumastos ng mahigit P1.5 milyon sa direktang pagbili ng kanilang palay sa bukid mismo sa halagang P21 kada kilo. Nagpamudmod din sila ng bigas sa mga miyembro at *frontliners* sa kanilang probinsya.

Sabay-sabay naman nating aralin ang diskarteng paggawa ng sariling pataba ni Mang Francis ng Bulacan (pp. 6-7). Kampante siyang kaya niyang

tustusan ang kanyang palay gamit ang sariling organikong pataba. Bonus pa ang kanyang husay at tiyaga sa paggawa ng sariling organikong pestisidyo.

Busugin naman ang inyong mga mata at guni-guni sa ganda ng Pater's Farm sa Lemery, Iloilo (pp. 14-15). Paano nga ba lulugar ang mga agrikurista sa panahon ng pandemya? Ang solusyon ni Aldene, kung hindi man sila makapag-“staycation”, magpapakasasa silang mag-*photoshoot* na lang muna! Siguraduhin lamang sundin ang *social distancing* at kaakibat na pag-iingat.

Bukod sa sariling kayod ng mga magpapalay, hindi pa rin syempre sumasablay ang suporta ng PhilRice at iba pang sangay ng Kagawaran ng Agrikultura. Nariyan ang libreng *certified inbred seeds* na ipinamimigay ng *Rice Competitiveness Enhancement Fund* o RCEF sa mga kwalipikadong magsasaka. Sa paggamit ng dekalidad na binhi, mga 10% o higit pa ang dagdag ani basta't tama ang pamamahala. Hindi rin matatawaran ang suportang binhi mula sa PAG-AHON *Project*. Sa larangan ng komunikasyon naman papapel ang *PhilRice Text Center* sa numerong 0917-111-7423. Pwede ring makakuha ng impormasyon gamit ang *internet*, bumisita lamang sa *DA-PhilRice facebook page* o sa *Pinoy Rice Knowledge Bank* (www.pinoyrice.com).

Anumang pagsubok ang bubulabog sa buhay, kampante ang magsasakang Pinoy na makababangon dahil siya ay madiskarte at bukas sa mga makabagong kaalaman sa pagsasaka. Katuwang pa niya ang pamahalaan. •

MAY PAGKAIN NA, DAGDAG KITA PA!

ISINULAT NI:

DONNA CRIS P. CORPUZ

Noong kasagsagan ng mahigpit na *lockdown* sa buong Luzon umpisa Marso 2020, minsan sa isang linggo lamang ang nakatakdang pamamalengke ng mga taga-Nueva Ecija. Isang paraan ito upang maawat ang pagsisiksikan ng mga tao na maaaring maghawahan ng nakamamatay na sakit na COVID-19.

Bagamat nagambala at aburido si Reynoso M. Ferry, 49, taga-Talavera, mas lalo niyang napagtanto diumano ang kahalagahan ng pagsasaka sa panahong kinakaharap

ng bansa ang pandemya. “Mabuti na lang may palay at gulay akong tanim! Nag-aalaga pa ako ng hayop. Kaya, kumpleto na ang pagkain namin. Halos hindi na namin kailangang mamalengke pa,” pahayag ni Mang Reynoso.

Patunay na maski pa pandemya, walang problema sa pagkain na hindi kayang lutasin ng sipag, diskarte, at dedikasyon sa bukid.

PALAY AT GULAY

“Imbis na gamitin ko ang buong 2 ektarya ko sa pagtatanim lamang ng palay, naglaan ako ng kalahating ektarya para sa gulay,” kwento ni Reynoso.

Higit limang taon na niyang sinusunod ang mga rekomendasyon ukol sa Palayamanan, partikular ang pagsasama-sama ng tatlong mahalagang pagkain sa bukid: palay, gulay, at mga hayop. Dito niya natutuhan na marami pa palang ibang paraan upang mabilis kumita ng pera, lalung-lalo na sa pagbebenta ng gulay—isang subok nang istratohiyang ginamit rin ng mga magulang niya noon. Ilan sa mga gulay ni Mang Reynoso ang talong, sili-panigang, upo, at mais.

“Sa loob lamang ng 45 araw ay marami na akong napipitas sa gulayan ko. May ulam na kami, may pera pa. Ang kagandahan din ng paggugulayan ay hindi ito naaapektuhan sa pabagu-bagong presyo ng palay, kaya naman sigurado ang pagkain at kita. Napakalaking tulong talaga,” diin niya.

DONNA CRIS P. CORPUZ

Bukod sa kita sa palay, umaabot sa P50,000 ang kita ni Mang Reynoso sa pagtatanim ng talong.

“

**Hindi lang basta dagdag kita, kundi
bawas-gastos din, dahil pagkain ang isa
sa pinakamalaking gastos sa tahanan.**

-JESUSA M. RIVERA

”

Sa pagtatala ni Reynoso, kumikita siya ng P50,000 sa talong, P20,000 sa sili, at P10,000 naman sa upo. Karagdagang pera ito ng kanyang pamilya, bukod pa sa kita sa palay.

Nag-aalaga din minsan ng baboy si Reynoso. Umaabot sa 50 ulo ang kanyang babuyan kung kalakasan. Pinalalaki niya ang mga biik at ibinebenta kapag nasa hustong timbang at gulang na.

TEKNOLOHIYANG MAY PINAGHUGUTAN

Ayon kay Jesusa M. Rivera ng DA-PhilRice, ang tirada sa bukid ni Reynoso ay isa sa mga isinusulong ng proyektong Palayamanan simula pa noong 2014. Ang pagsasabay ng pagtatanim ng gulay at pag-aalaga ng hayop sa pagpapalayan ay isang walang palyang diskarte upang tumaas ang kita ng mga magsasaka.

“Hindi lang basta dagdag kita, kundi bawas-gastos din,

dahil pagkain ang isa sa pinakamalaking gastos sa tahanan. Kaya malaking tulong kung may sariling pagkukunan ng dagdag-pagkain ang bawat pamilya,” turo ni Rivera.

Higit na bumaon sa isipan ni Reynoso kung gaano kalaking pakinabang ang nakukuha niya sa paggugulay noong kasagsagan ng COVID-19 *lockdown*.

Habang ang karamihan ay hindi makalabas at problemado sa pagkain, panatag si Reynoso na lagi siyang may gulay na maihahain sa pamilya mula sa kanyang bukid. Panahog at rekado na lamang ang kanilang pagkakaabalahan.

KATAS NG PANDEMYA

Dahil matumal ang pagpasok ng gulay mula sa ibang bayan noong *lockdown*, nagsilbing oportunidad kay Mang Reynoso ang pagbebenta ng gulay sa palengke ng Talavera.

Aniya mas naging mabili ang gulay sa mga suki niyang tindera.

“Binabagsak ko lamang ang aking mga aning gulay sa sakadora kaya kahit *lockdown* ay tuloy pa rin ang kabuhayan ko sa paggugulay,” paglalahad ni Reynoso.

Para kay Reynoso, ang kanyang inaaning palay at gulay ay parehong malaking biyaya mula sa lupa at lalo niyang nadama ang kahalagahan ng mga ito sa gitna ng kasalukuyang krisis pangkalusugan.

Bilang isang magsasaka at padre de pamilya, aminado si Reynoso Ferry na hindi naging madali ang pagkilos at pagdedesisyon lalo sa rurok ng pandemya. Ngunit sa pamamagitan ng sipag at tiyaga, samahan pa ng pagiging malikhain at madiskarte, panatag siyang makararaos ang kanyang pamilya dahil kahit anong problema pa ang dumaan, ang solusyon ay mahahanap lamang sa kanilang bakuran. •

PAGLAUM COOP: BUKAL NG PAG-ASA

[ISINULAT NI:
ALLAN C. BIWANG JR.]

“Hindi lang dapat sa *normal* na sitwasyon sumasaklolo ang kooperatiba sa mga miyembro kundi mas lalo na sa panahon ng minsan-sa-100-taon na pandemya. Walang iwanan sa mga kasapi at maging sa buong komunidad.” Ito ang madamdaming pananalita ni Gadwin E. Handumon, *general manager* ng Paglaum Multi-Purpose Cooperative (Paglaum Coop) sa Plaridel, Misamis Occidental.

Kabilang si Allan E. Baluran, 46, sa mga magsasakang nabahala at nayanig nang sumabog ang balitang magkakaroon ng *lockdown* bunsod ng COVID-19, panahon pa naman ng anihan ng palay. Ikinabalisa ng mga magsasaka sa lugar kung paano gagalaw ang mga manggagawa sa bukid. Limitado kasi ang transportasyon, pinatindi pa ng *curfew* sa mga barangay na nagdulot ng dagliang paghinto ng mga trabaho sa palayan.

Mabuti na lang at may masasandalan siyang Paglaum Coop.

AGARANG TUGON

Bagama’t pinapayagan ang paggawa sa bukid at pagbyahe ng mga produktong pang-agrikultura, pahirapan sa ibang lugar ang pagtawid ng mga inaning palay. Ang naging estratehiya ng Paglaum Coop ay ang mas pinaigting na pagbili sa bukid mismo ng mga miyembrong magsasaka maging sa hindi mga kasapi nito.

Bilang isang matatag na kooperatiba na may 82,103 miyembro [7,700 ay magsasaka] sa 13 na sangay nito, binalangkas ng kanilang mga lider ang mga dapat gawin bilang sapul na tugon sa pandemya.

“Sa halagang P21 kada kilo, nabenta ko lahat ang aking ani mula sa aking 6 na ektaryang palayan. ‘Di hamak na mas mataas nang P2 ang bili ng Coop kumpara sa mga pribadong negosyante dito sa Plaridel,” pagmamalaki ni Mang Allan na limang taon nang miyembro ng koop.

“Nang magkapandemya, pinalakas namin ang pagbili ng sariwang palay nang matugunan ang pangangailangan ng aming mga magsasakang miyembro. Mula Marso hanggang Agosto 2020, umabot sa 69,647 kilong palay ang nabili ng Paglaum Coop mula sa mga magsasaka sa Misamis Occidental. Kung prepresyuhan, halos 1.5 milyong piso ang pinambili ng Coop.

Bukod sa mataas na bilihan ng palay, direkta pang hinakot ng kooperatiba sa mga magsasaka ang ani. Menos-gastos sa transportasyon ang mga maswerteng magsasaka. “Kaya naman masasabi naming naging ligtas sa pandemya at tama ang bilihan ng palay, pahayag ni *manager* Handumon.

Upang masiguro din na maibebenta ang mga biniling palay, nagkaroon ng programang Farmers’ Ugnayan na binuo ng Coop katuwang ang National Food Authority (NFA). Bunga ng ugnayan ang pagsiguro na bibili ng palay ang NFA sa mga magsasakang lumahok sa aktibidad.

PAG-ASA – ALALAY SA PANDEMYA

Naitatag ang Paglaum Coop noong 1992 upang tugunan ang malnutrisyon at pangangailangang pangkabuhayan ng mga katutubo sa Plaridel at karatig-pook nito. Ang pagtulong sa mga miyembro at komunidad ay naging puhunan at tradisyon na ng grupo. Ito ang nangibabaw sa mga pinuno ng kooperatiba nang napansin ang

“

Hindi lang dapat sa *normal* na sitwasyon sumasaklolo ang kooperatiba sa mga miyembro.

-GADWIN E. HANDUMON

”

pangangailangan ng suporta ng kanilang mga miyembro at mga residente sa probinsya.

Mula sa sariling pondo, nagpamudmod ng higit 108,500 kilong bigas ang Coop sa 38,676 miyembro na lubhang hinagupit ng *community quarantine*. Isinama na rin ng Coop ang mga *frontliners* at lokal na pamahalaan ng Misamis Occidental na nabiyayaan ng hiwalay na 17,310 kilong bigas.

Ayon kay Handumon, kabilang sa natanggap ng mga *frontliners* ang nabiling palay mula sa kanilang mga miyembro. Dahil kinapos ang kanilang naimbak at nabiling palay, minabuti ng Paglaum Coop na humugot ng bigas sa mga *local millers* sa probinsya.

“Mas pinili talaga namin na sa *local millers* bumili para makatulong na rin sa kapwa magsasaka. Suportado namin ang pagbili ng palay at bigas mula mismo sa ating magsasaka,” paglalahad ni Handumon.

Bakas sa mukha ni Mang Allan ang pasasalamat at naging miyembro siya ng masasandigang Paglaum Coop. Maituturing na biyaya ang ayudang bigas lalo na sa

panahon ng di-napaghandang pandemya.

“Masarap sa pakiramdam na parang pamilya ang turing nila sa amin,” masayang sambit ni Mang Allan.

Tunay nga na may pag-asa sa kabila ng pandemya, sa literal at matalinghagang kahulugan ng paglaum.

Salamat Paglaum Cooperative! •

Kabilang ang mga sundalong *frontliners* sa nabiyayaan ng bigas mula sa Paglaum Cooperative.

Hindi ininda ni Francis V. Gundra, 29, ng Donacion, Angat, Bulacan ang pagsasara ng mga bilihan ng pataba at pestisidyo lalo na noong panahon ng mahigpit na *lockdown* dulot ng COVID-19. Pagmamalaki niya, alam niya kung paano gawin ang karamihan sa mga kailangan sa bukid.

“Hindi na po ako nag-aalala kasi hindi naman kami umaasa sa mga pataba at pestisidyo na nabibili. Kahit pa magsara yung mga pinagkukuhanan ng mga ito, okay lang po,” buong kamanteng pahayag ni Francis.

Pitong taon nang gumagamit ng sariling-gawang pataba at

pestisidyo si Francis. “Yung biyanan ko po ang nagturo sa akin kung paano gumawa ng mga natural na pataba at pestisidyo. Base sa karanasan namin, nakita ko na maganda talaga ang resulta. Menos gastos na po kasi sarili na naming ginagawa itong mga pataba at *natural* na pestisidyo,” pagbabalik-tanaw ni Francis.

PAMPALUSOG NG PALAY

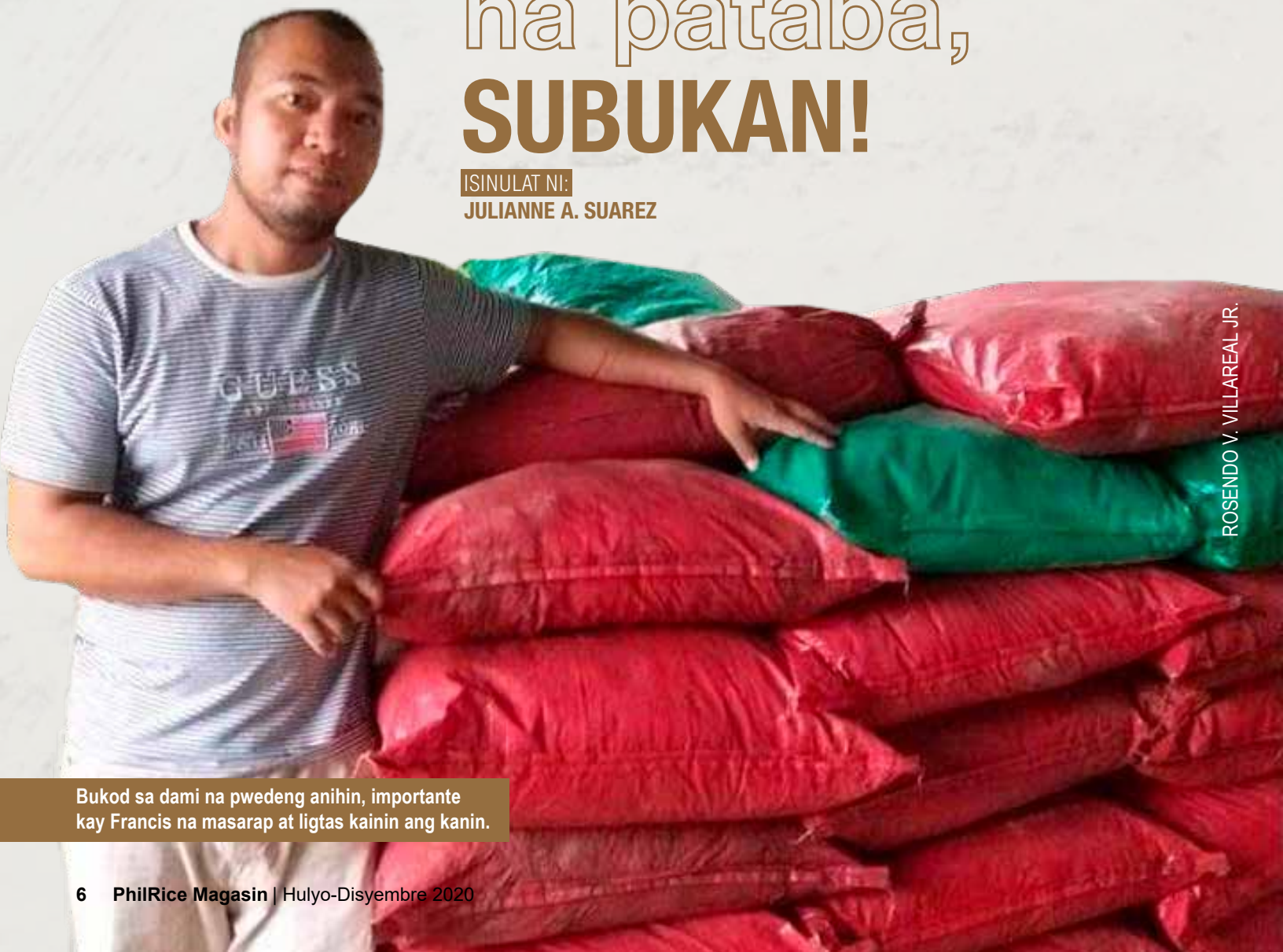
Gumagawa si Francis ng patabang *vermicast* o dumi ng bulate na hinaharuan niya ng

inabong ipa para sa kanyang tatlong ektaryang lupain.

Ang *vermicast* ay dumaraan sa proseso ng *vermicomposting* o paggawa ng organikong pataba sa pamamagitan ng mga bulate. Pinakakain ang mga bulate ng mga organikong bagay tulad ng mga dahon, baging, at dumi ng hayop, at paglabas ay ginagawa itong *vermicast*. Ikinakalat ang pataba sa palayan matapos ang anihan o bago muling magtanim. Ito ay mainam na gamiting pampakondisyon sa lupa.

Mura at natural na pataba, SUBUKAN!

ISINULAT NI:
JULIANNE A. SUAREZ

ROSENDO V. VILLAREAL JR.

Bukod sa dami na pwedeng anihin, importante kay Francis na masarap at ligtas kainin ang kanin.

Nakakakuha si Francis ng mga 100 sakong *vermicast* na isinasabog niya sa kanyang palayan. “Sa paggamit ko po ng *vermicast*, napansin ko na lumago ang bulas ng palay ko at matigas po ang puno nito. Hindi po dapain ang palay,” saad ni Francis.

Imbes na 16 hanggang 20 sakong komersyal na pataba ang pagkakagastusan, nasa limang sako na lang ang binibili ni Francis. Mabuti na lamang marunong siyang gumawa ng sariling pataba. Tiyaga-tiyaga lang ang ibuhos sa konting puhunan, ‘di alintana ang pagod at ngawit ng katawan.

KONTRA-PESTENG EMAS

Gumagawa rin ng pestisidyong EM-5 o *Effective Microorganisms-Activated Solution* (EMAS) si Francis. Kwento niya, sa paggamit niya ng EMAS ay gumaganda ang dahon ng kanyang mga palay at hindi raw habulin ng mga pesteng insekto ang kanyang palayan.

Gawa ang EM-5 sa isang kilong pulot, 600ml na EMAS, 60mL na EM-1, at 18L ng *distilled* na tubig. Hinaharuan ito ng giniling na siling Taiwan, bawang, sanga ng makabuhay, at dahon ng serpentina. Pinaghahalo ito ni Francis sa isang timba at hahayaang mag-*ferment* o maburo sa loob ng dalawang linggo gamit ang *recycled* na 25 litrong plastik na may takip.

Wika ni Francis, hindi dapat madalas binubuksan ang pinapaburo na EM-5 para maging maganda ang resulta nito. “Kung magkakaroon po

Sa paggamit ng *vermicast*, mas malago ang bulas at matigas ang puno ng palay ni Ginoong Francis.

ng itim na amag sa ibabaw, ibig sabihin po ay hindi maganda ang pagkaka-*ferment* pero kung puti naman po, maganda po ang resulta ng *fermentation*,” pagpapaliwanag niya.

Pagkatapos, ililipat ito ni Francis sa kanyang *knapsack sprayer* at ibobomba sa kanyang 3 na ektaryang palayan. Tuwing hapon ang kanyang pag-iisprey upang maiwasan ang mabilis na pagkatuyo ng *spray mist* at mapakinabangan nang husto ng palay.

LIGTAS AT MAGAAN SA BULSA

Bukod sa tipid sa gastos, kampante si Francis na ligtas siya at maging ang mga kasama sa bahay na may edad na sa kanilang kinakaing kanin.

“Sigurado po kami na ligtas po yung bigas na kinakain namin kasi wala pong halong matatapang at nakasisindak na lason o pestisidyo.

Lalo pa ngayon sa panahon ng pandemya, dapat mapaniguro po natin na maayos ang ating kalusugan,” paalala ni Francis.

KAALAMAN FOR ALL

Ibinabahagi rin ni Francis sa kanyang mga tauhan ang paggawa ng *vermicast* at EMAS. Aniya, hindi naging madali ang pagtuturo sa mga tauhan dahil nasanay sila sa kombensiyonal na pagsasaka.

“Noong una, hindi po naniwala agad yung mga tauhan namin dahil sabi nila hindi naman daw nakapapatay ng peste at hindi rin nakagaganda, pero iba na ngayon! Bilib na sila sa bisa ng *vermicast* at EMAS,” pahiwatig ni Francis.

Nitong nakaraang anihan, humakot si Francis Gundra ng mga 200 kabang palay sa kanyang bukid gamit ang NSIC Rc 222. •

“

Sigurado po kami na ligtas po yung bigas na kinakain namin kasi wala pong halong matatapang at nakasisindak na lason o pestisidyo.

-FRANCIS V. GUNDRA

”

TULOY ANG BUHAY SA P

May pandemya man o wala, hindi maaaring tumigil ang produksyon ng sari-saring pagkain nang masigurong walang magugutom at sapat ang nutrisyon. May dagdag kita pa, basta madiskarte ka!

Bukod sa buhay na pitaka at hindi kumakalam na sikmura, “bonding time” na rin ng pamilya ang pagsasagawa ng kahit munting Palayamanan dahil nga sa *COVID Season* ay mas madalas na bawal o mahirap pa rin gumala. Paglabas pa lang ng sariling probinsiya ay kailangan na ng pasaporte at bisa, kumbaga.

Palayamanan – sistema o timplada ng pagsasaka sa maluwag-luwag na bukid, kung saan bukod sa palay ay magtatanim din ng mga mabilis-anihing gulay at prutas. Mag-aalaga rin ng mga hayop. Bukod sa pansariling-kusina, napakaganda ring pambenta kung tamaan ang aning masagana.

Hayop na alaga

- Sa isang ektarya, maaaring mamuhunan sa 20 manok, 20 pato, 1-2 baka o kalabaw, at ilang ulong baboy, kambing o tupa, depende sa kakayahan ng magsasaka sa umpisa. Magsasawa ka na sa aroskaldo, pato-tiim, at tinola, titiba ka pa sa kambing pa lang, lalo na sa baka. At tiyak, madalas kang lalambingin ng maski malalayo mong mga kamag-anak.
- Tapyas-gastos ang pag-aalaga. Ang baka, kalabaw, kambing, o tupa ay pwedeng pakainin ng mga damo, dayami, at mga pinag-anihan ng sariling tanim na mais, kamote, mani, at iba pang halaman. Kakaskasin at tutukain ng mga manok at pato ang mga naiwang butil sa dayami, ipa, at pinaghanginan. At di nila aatrasan ang binlid, darak, mga damo, kasama na rin ang *azolla*. May mga nag-aalaga ng itik sa palayan sa kartadang *rice + duck system*.

ALAYAMANAN

ISINULAT NI: ALDRIN G. CASTRO

IGINUHIT NI: JUDE KLARENCE C. PANGILINAN

SUBJECT MATTER SPECIALIST: RIZAL G. CORALES

Produksyon ng palay at gulay

- Sa mga lugar na may sapat at maaasahang patubig, mag-*inbred* o *hybrid* na palay nang dalawang beses sa isang taon; minsan sa mga bukid na sahod-ulan. Sa panahong walang nakatayong palay, pwedeng magpalusot ng munggo, melon, mais, mani, kamote, at iba't ibang gulay. May mga lugar sa Pinas na 'di hamak na mas malaki ang kita sa mga ito kaysa sa palay.
- Magtanim ng sitaw, kadyos, kangkong, okra, patola, talong o sigarilyas sa mga malalapad na pilapil. Aarangkada rin ang gabi o kangkong sa mga gilid-gilid ng kanal. Sa ibabaw ng kanal, magtayo ng balag upang mamayagpag ang patola, ampalaya, upo kaya.
- Magtanim ng malunggay, kalamansi, papaya, langka, at iba pang bungang-kahoy sa paligid ng palayan. May prutas ka nang panghimagas, pwede ring pahingahan ang lilim, o kaya ay palatandaan ng hangganan ng lupang pag-aari at nasasakupan. Makatutulong din ang mga puno sa pagsimot ng mga sobrang pataba na naiipon sa ilalim ng lupa na karaniwang sanhi ng polusyon.

Pagkokompost

- Ang dumi ng mga hayop at iba pang pinag-anihan ay ginagawang organikong pataba sa pamamagitan ng ordinaryong *composting* o *vermicomposting*. Ang kompost ay abono sa mga pananim nang walang iniingatan sa kapaligiran, at pandagdag sa mga kemikal na pataba.

Sa tulong ng PAG-AHON project, kumpanyansang aani si Maricel ng higit 3 tonelada sa kanyang kalahating ektaryang palayan.

Kapit sa PALAYAN na may gulayan

ISINULAT NI:
CHRISTINA A. FREDILES

Taos-puso ang pasasalamat ni Maricel C. Gagarin, 39, manager, Lupao Vegetable Growers Association (LVGA) sa Lupao, Nueva Ecija at bahagi sila ng “Sa Palay at Gulay – May Ani, Hanapbuhay, Oportunidad, at Nutrisyon” (PAG-AHON) ng Department of Agriculture (DA) na nagbubuklod sa PhilRice, pamahalaang bayan ng Lupao, East-West Seed Company, at LVGA.

“Kasagsagan ng pandemyang COVID-19 noong Abril 2020 nang tayo ay inatasan ni Secretary William Dar na umpisahang palakasin ang pagpapalayan at paggugulayan sa bayan ng Lupao,” pahayag ni Dr. John C. de Leon, *executive director* ng PhilRice.

Binubuo ng apat na gawain ang PAG-AHON *project: crop diversification* o pagtatanim ng iba’t ibang gulay bukod sa palay upang maparangya ang ani at kita ng mga magsasaka; pagtatayo ng *community hubs* nang masigurong may dekalidad na pananim na gulay at pagkain sa mga bakuran; gulayan sa palayan *techno-demo site* upang maipakita ang *Good Agricultural Practices* sa mga magsasaka at mahikayat silang magdagdag ng pananim; at pamamahagi ng mga binhi o punla ng iba’t ibang gulay nang masiguro ang pagpapatuloy ng proyekto at suplay ng masustansiyang pagkain, pati pagkakakitaan.

GULAYAN SA PALAYAN

Kabilang ang kalahating ektaryang palayan ni Maricel sa ginawang *techno-demo site* ng PAG-AHON

Project. Ayon sa kanya ay hindi niya inakala na marami pa pala siyang pwedeng matutuhan sa pagpapalayan. Kung dati raw ay 60 kilong binhi kada kalahating ektarya ang pinagsisiksikan niyang itanim, ngayon ay napatunayan niyang sapat na ang 20 kilong binhi. “Sa totoo lang ay maging ang aking mga manananim ay alanganin kung kasya daw ba ang punla, mabuti na lang at nagtiwala ako sa PhilRice,” masayang bigkas ni Maricel.

Dati raw kasi ay 8-10 punla kada tundos ang tanim dahil payat ang mga punla. Ngayon ay napatunayan niyang sapat na ang 2-3 punla kada tundos sa layong 20x20 sentimetro o sandangkal. “Malaking tulong ang madalas na pagbisita ng PhilRice sa aking palayan dahil nagagabayan kami nang tama. Mantakin mong kada linggo sila kung dumalaw kaya naman panatag kaming hindi kami pababayaang,” dagdag pa ni Maricel.

Turo ng PhilRice na sa masyadong masinsin at pupog na pagtatanim, mahina magsuwi at hindi makabwelo nang matikas ang palay. Madali ring humapay ang hindi matipunong halaman. Kaya naman, ipinapayong sapat lamang ang itanim nang makakuha ng sapat na sinag ng araw at sustansiya, at malakas ang pagsusuwi ng palay.

Naalalayan din sina Maricel sa pamamahala ng sustansiya, tubig, peste, at pag-aani. Nakatakdang anihin ang palay ni Maricel sa huling linggo ng Oktubre. Kumpanyansang aani siya ng 60 kaban o higit 3 tonelada gamit ang barayting NSIC Rc 216. “Tila dodoble ang aking magiging ani kumpara sa bago namayagpag ang PAG-AHON Project. Hindi lang

yan, ang laki pa ng aking tipid sa gastos. Kung susumahin, umabot lamang sa P10,000 ang aking puhunan sa kalahating ektaryang palayan kumpara sa nakasanayan kong halos P30,000 na gastusin.”

BIYAYA AT IBA PA

Bawat kalahok sa proyekto ay nabibiyayaan din ng libreng binhing gulay tulad ng kalabasa, pipino, talong, sili, at kamatis-sapat para mataniman ang 500 metro kwadrang gulayan. Sa pangunguna ng East-West Seed Company, naturuan ng mga makabagong kaalaman sa paggugulayan ang mga magsasakang miyembro ng LVGA. Mayroon ding ipinamahaging libreng *sprayer*, *seedling tray*, at pataba. Kung prepresuhan, aabot sa P27,000 ang halagang natanggap ng 50 sumali sa pagsasanay.

Ilan sa mga natutuhan ni Maricel na napatunayan niyang nagpatibay sa tindig ng kanyang gulay ay ang pagbobomba ng isang kilong dinikdik na balat ng itlog na hinaluan ng isang litrong suka. Ito ay dumaan sa pagbuburo o *fermentation process* bago inisprey sa gulay. Tinuruan din sila na magsuot ng *long sleeves* at *mask*, at nabigyan ng gabay sa tamang paglalagay ng pataba.

Kumbinsido rin sina Maricel sa kabutihang dulot ng pagtatanim ng munggo na mapagkukunan ng patabang nitrohen. Kwentu niya, sa panahong namumulaklak na ang munggo ay agad itong pinaararo sa kanila. Turo ng mga taga-East-West, mas

“Dahil sa PAG-AHON Project, bukod sa libreng binhi ay nabigyan din kami ng puhunan na hindi kailanman mauubos – KAALAMAN.”

- MARICEL C. GAGARIN

nagiging buhaghag ang lupa kapag napatabaan ng munggo o legumbre o *green manuring*. Ang resulta: mas madaling makasipsip ng pataba at tubig ang mga ugat ng gulay na siyang nakatutulong sa pagbulas ng mga halaman.

TULUY-TULOY NA PAG-USAD

Nitong Setyembre 2020 ay nagsimula nang mag-ani ng gulay ang mga benepisyaryo ng PAG-AHON project. “Mula sa pagtatanim, pag-aani, at pagkonekta sa mamimili ay hindi kami binitawan ng proyekto. Kaya naman, labis-labis ang aming pasasalamat,” masayang salaysay ni Maricel. Kung dati diumano ay hirap silang maghanap ng mamimiling hindi sila

babaratin, ngayon ay natutuhan na rin nilang magbenta ng gulay gamit ang *internet*.

Ipinakilala sa LVGA ang konsepto ng “bidding” o pataasan ng presyo kung saan ang mga grupo ng magsasaka ay may tyansang makapagbenta sa mga kumpanyang pumapakyaw ng gulay tulad ng Dizon Farms. “Kapag pinalad na manalo sa *bidding* at lampas 1,000 kilo (isang tonelada) ang paninda ay libreng hahakutin na ng Dizon Farms. Pinadali at pinabilis na talaga ang proseso sa pagbebenta ng sariwang gulay,” paglalahad ni Maricel.

Ang PAG-AHON project ay bahagi ng “Plant, Plant, Plant” o Ahon Lahat, Pagkain Sapat (ALPAS) na programa ng DA. •

Suportado ni DA Ambassador of Food Security James Reid (kanan) ang PAG-AHON project sa paniniwalang ang bawat Pilipino dapat ay may masustansiya at ligtas na pagkain.

Sa *highway* ng Lennec, Guimba, Nueva Ecija tawag-pansin ang pantay-pantay na tayo ng mga palay na tila nagupitan sa pagkadiretso. Ano ang diskarte ng 62 taong gulang na si Norma C. Benzon kaya hindi naapektuhan ang kanilang galawang bukid sa banta ng pandemya?

“Nag-iba ang takbo ng buhay gawa ng COVID-19. Palaging sinasabi na manatili sa bahay pero kung hindi naman lalabas, paano ang aming kabuhayan? Bilang magsasaka, sanay kami sa mga dagok ng panahon, kasama na ang COVID-19, bagamat ngayon lang naranasan,” kwento ni Norma.

QUARANTINE NA!

Anihan na sa kanilang baryo nang pumutok ang balitang *Luzon-wide lockdown*. Kung hindi siya umaksyon, sosobra sa hinog ang kanyang palay na magpapabagsak sa presyo at ani ng kanyang 5 na ektaryang sakahan.

Agad siyang umarkila ng *combine harvester* na kanyang inupahan ng 9 na kaban kada ektarya; hiwalay kasi ang karyada. Sa loob lamang ng tatlong araw, naani na ang malawak niyang bukirin.

“May 3 ektarya akong tinutulungang sakahin nung ako’y dalaga pa. Isa ako sa mga nagtatanim, nagdadamo, at nag-aani. Ginagawa ko pa rin ang mga ito nung ako’y nag-asawa na.

Madalas na napagkakamalang *hybrid*, ang NSIC Rc 480 ay may mapipintog at mahahabang mga butil.

TULOY ANG PAGSASAKA, LILIPAS DIN ANG PANDEMYA

[ISINULAT NI:]

CHARISMA LOVE B. GADO-GONZALES

Si mister naman ang nag-aabono. Apatnapung taon na kaming nagtutulungan sa bukid ni mister,” pabilib na kwento ng beterana sa pagpapalayan.

Aniya, mas malala ang epekto ng mabagsik na bagyo sa mga pananim kaysa sa COVID-19. ‘Pag dumating daw ang bagyo, gaano man kaganda ang palay, pwede itong lustayin ng hagupit

ng hangin. Sa COVID-19, mas nakakaahon daw ang mga magsasaka dahil may mga tao at ahensyang handang sumuporta.

“Dahil sa pangunahing pangangailangan ang pagkain, hindi masyadong nalimitahan ang galaw ng mga tao sa bukid. Tinawagan ko lang ang kabisilya na may sapat na bilang ng tao para sa karyada. Marami rin sa

aming mga kaanak ang pwedeng mahingan ng tulong,” wika ni Nanay Norma.

AYUDANG RCEF

Nitong tag-ulan, kahit dati mang mataas na ang kanyang ani na 150 kaban kada ektarya, tinanggap pa rin ni Nanay Norma ang libreng binhing NSIC Rc 480 mula sa *Rice Competitiveness Enhancement Fund (RCEF)-Seed Program*.

Komo siya’y kabilang sa *Registry System for Basic Sectors in Agriculture (RSBSA)*, nakatanggap siya ng 4 na sako ng binhi na tig-20 kilo na kanyang ipinatanim sa higit 1 ektarya. Nagpalista siya sa opisina ng agrikultura sa Guimba noong 2019 at nitong Abril, sinabihan siya ng isang barangay tanod na pumunta sa bayan para kunin ang libreng sertipikadong binhi.

Ang kanyang natipid na mahigit P2,000 ay pinangdagdag sa kailangang gamot ng kanyang asawa na kamakailan lamang ay *na-stroke*, pero ligtas na.

“Mainam ang programang ito ng gobyerno dahil hindi na kung kani-kaninong ahente kami kumukuha ng binhi. Kadalasan, may halo pa ang kanilang dinadala. Mabuti na lang masipag ang aking anak sa paghahanda ng lupa na nakatutulong din sa magandang buwelo ng mga pananim.”

Kanyang ibinahagi na madalas daw napagkakamalang *hybrid* ang mga binhi mula sa RCEF dahil sa mapipintog at mahahabang mga butil nito.

“Sabi ni mister, bibinhiin namin ang ayudang dekalidad na barayti dahil maganda ang mga bunga,” aniya.

PAGSASAKA ANG BUHAY

Anuman ang magiging panahon, hindi raw bibitiw sa pagsasaka si Nanay Norma. Dito hinugot ng mga Benzon ang pangtustos sa anim nilang mga anak na halos lahat ay nakapagtapos sa pag-aaral, kabilang ang mga kursong *business/hotel management, nursing*, at pagka-pulis. Apat sa kanila ay nasa ibang bansa bilang *Overseas Filipino Worker*.

“Maganda ang pagsasaka. Pagbutihin lamang para umani nang malaki. Pag malaki ang ani, maraming maibebenta at marami ring maitatabi na pangkain. Nasa pagsasaka ang buhay,” aniya. •

“

Mainam ang programang ito (RCEF) ng gobyerno dahil hindi na kung kani-kaninong ahente kami kumukuha ng binhi.

-NORMA C. BENZON

”

MAG-AGRI TURISTA

SA KABILA NG PANDEMYA

ISINULAT NI:
ANNA MARIE F. BAUTISTA

Bagama't hindi labas-masok sa ngayon ang mga kumpol-kumpol na bisita sa Pater's Farm sa Buenavista, Lemery, Iloilo ay tuluy-tuloy pa rin ang raket nito. "Hindi man makapag-*"staycation"* ang mga turista, binubusog at nililibang na lang nila ang kanilang mga mata sa pagpo-*photoshoot* sa aming munting bakasyunan," malumanay na paglalahad ni Ginoong Aldene L. Duyag, 47, may-ari at tagapangasiwa sa Pater's. Aniya, mabuti na lang at may *facebook* kung saan nakakapag-*post* at nakaka-engganyo siya ng mga turista.

TULOY PO KAYO SA PATER'S FARM

Ang tatak ng Farm na nagsimulang sumibol noong 2017 ay hango sa pangalan ng lolo ni Aldene na si Paterno, isang masipag at maparaan na magsasaka.

Ang Pater's Farm ay nakalatag sa mga 10 ektaryang lupain, mga 85 kilometro hilagang-silangan ng Iloilo City. Binubuo ng palayan, palaisdaan ng hito at puyo, bahay-pahingahan, mga puno ng mahogany, kawayan, saging, cacao at kalamansi.

Sa pagpapatakbo ng Pater's ay hindi binabale-wala ni Aldene ang nayon na pinamumugaran nito.

"Mga taga-Buenavista rin ang inaasahan kong makakasama sa trabaho. Sila ang tinatawag namin kapag may patanim o paani. Plano ko rin isingit sa aming *menu* ang mga putahe na binebenta ng mga kapitbahay naming *online sellers*. Sa paraang ito, natutulungan ko na ang mga kapwa ko Ilonggo, nababawasan ko pa 'yung trabaho namin sa pagluluto," pahayag ni Aldene.

Para kay Aldene, importanteng maipakita sa mga bisita ng Pater's ang kahalagahan ng agrikultura at natatagong likas na ganda ng Lemery. Aniya, kung ang ibang lugar sa Iloilo ay may maipagmamayabang na mga dalampasigan, ang Lemery naman ay may kahanga-hangang kabundukan. Isa rin sa mga layunin ng Pater's Farm ang maiparanas sa mga bisita ang bakasyong pambukid kung saan maaaring masubukan nila ang aktwal na mga gawain sa bukid.

Sa ngayon, puntirya ni Aldene na ang mga unang makaranas ng mga ito ay mga taga-Iloilo rin.

"Hindi na nila kailangan pang lumabas ng probinsya upang malasap ang bakasyon sa libis ng nayon; dahil sa Iloilo, marami ka nang pwedeng puntahan upang maglibang!" binigyang-diin ni Aldene. Bukod

Bahay-pahingahan sa gitna ng kabukiran.

pa siyempre sa mabusising pagpasok-labas sa ibang lalawigan bunsod ng pandemya.

PATER'S FARM SA COVID SEASON

Galing man sa pamilya ng mga magsasaka ay hindi naiwasan ni Aldene na mag-iba ng tinahak na propesyon. Siya ay nagsimula bilang isang *registered nurse* at kalaunan ay naging *marketing officer* at guro sa isang pribadong paaralan sa Iloilo City.

Kilala rin si Aldene sa larangan ng *events organizing* at *hosting* para sa iba't ibang uri ng pagtitipon. Kabisado niya ang kiliti ng madlang pipol, ika nga.

Kalagitnaan ng Marso 2020, umuwi si Aldene sa kanilang *resthouse*. Noong linggo ring iyon, inanunsyo ng gobyerno ang *enhanced community quarantine* sa maraming bahagi ng bansa. Dito na nakitaan ng oportunidad ni Aldene ang potensyal na pagpapalaki ng Pater's. Nagpatuloy sila sa pagtatanim ng palay, mga saging, kalamansi, at kung anu-ano pang halaman sa paligid ng *resthouse*.

Dahil na nga sa pandemya, pinapakinabangan niya ang *social media* sa pagpapakilala ng Pater's Farm. Malikhain si Aldene sa paglalarawan ng kanilang *farm*.

Panay ito sa pag-post dahil alam niya na karamihan sa mga tao ay nakatingin madalas sa kanilang *facebook accounts*. Hangga't kaya nga niya ay aaraw-arawin daw niya ang pagpo-post dito.

Kasalukuyan ding inaayos nina Aldene ang Pater's kung

Si Aldene, apo ni Patero.

saan pwedeng mag-*glamorous camping* o "glamping" ang mga bisita.

Sinusubukan din niya na tawagin ang kanyang mga kasamahan upang makagawa sila ng "virtual tour". Dito, ipasisilip ang mga bagay na maaaring maranasan ng bisita sa Pater's Farm. Nariyan din ang kagustuhan niyang maglabas ng *video blogs* o "vlogs" para dito.

Nakikipag-ugnayan din siya sa kanilang *local tourism office* para maisama ang Pater's Farm sa mga destinasyon na ipakikilala, at makatimon sa paghihikayat ng mga dadalaw sa Lemery.

PATULOY ANG PAG-ASA

Maganda man ang mga plano ni Aldene para sa kanilang *farm tourism site* ay hindi pa rin maiwasang isipin nito kung

Bukod sa magandang tanawin sa Pater's, matitikman din dito ang kanilang produktong kanin, gulay, at prutas.

paano ang balik ng kanyang puhunan lalo pa't hindi pa rin ganun kaluwag ang paglabas-pasok ng mga tao dahil sa COVID-19. Gayunpaman, naniniwala pa rin si Aldene na bubuti rin sa lalong madaling panahon ang sitwasyon sa bansa at sa buong daigdig. Babawi rin ang mundo sa pagkakalugmok.

At kapag nangyari na iyon, mas kumpyansa na siyang ihayag ang *slogan*, hindi lamang ng Pater's Farm, kundi ng buong Lemery, Iloilo na "Where Iloilo ends, excitement begins" - na siya mismo ang bumuo. •

Importanteng maipakita sa mga bisita ng Pater's ang kahalagahan ng agrikultura at natatagong likas na ganda ng Lemery.

-ALDENE L. DUYAG

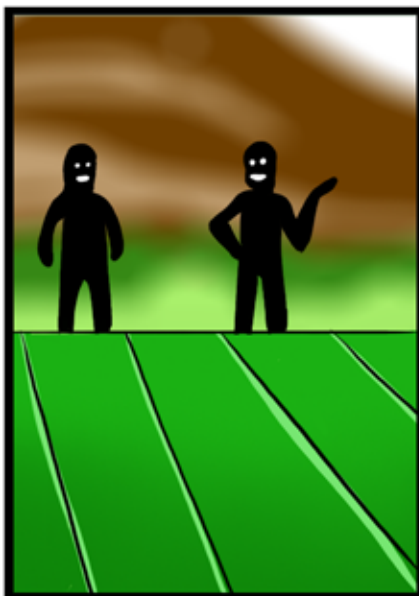

USAPANG PATABA

Sulat ni: Fredierick M. Saludez

Guhit ni: Jude Klarence C. Pangilinan

Busog naman sa pataba, bakit hindi bumulas itong pobrang palay ko? Maiksi ang mga uhay, ilan tuloy ang mga butil, payatot pa!

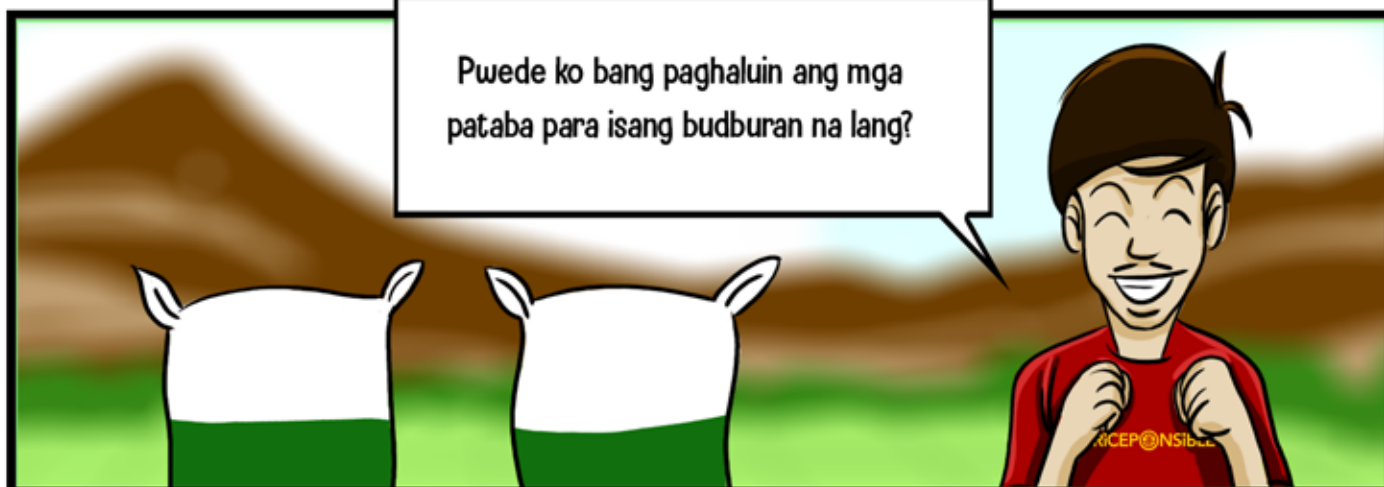
Nagtaka ka pa! Ugali mo kasing sobrang-lalim ng tubig 'pag nagpataba. Dapat sanap-sanap lang para hindi tangayin ng tubig ang abono.

Mabuti na lang may DA-PhilRice facebook page! Ang payo ay mag-split application kung madaling matuyo ang palayan. Iwas-singaw ang pataba!

Pwede ko bang paghaluin ang mga pataba para isang budburan na lang?

Gusto mo ng libreng *rice* advice? Mag-chat sa DA-PhilRice Facebook page.

PHILRICE CENTRAL EXPERIMENT STATION
Maligaya, Science City of Muñoz, 3119 Nueva Ecija
Tel: (44) 456-0277 • Direct line/Telefax: (44) 456-0354

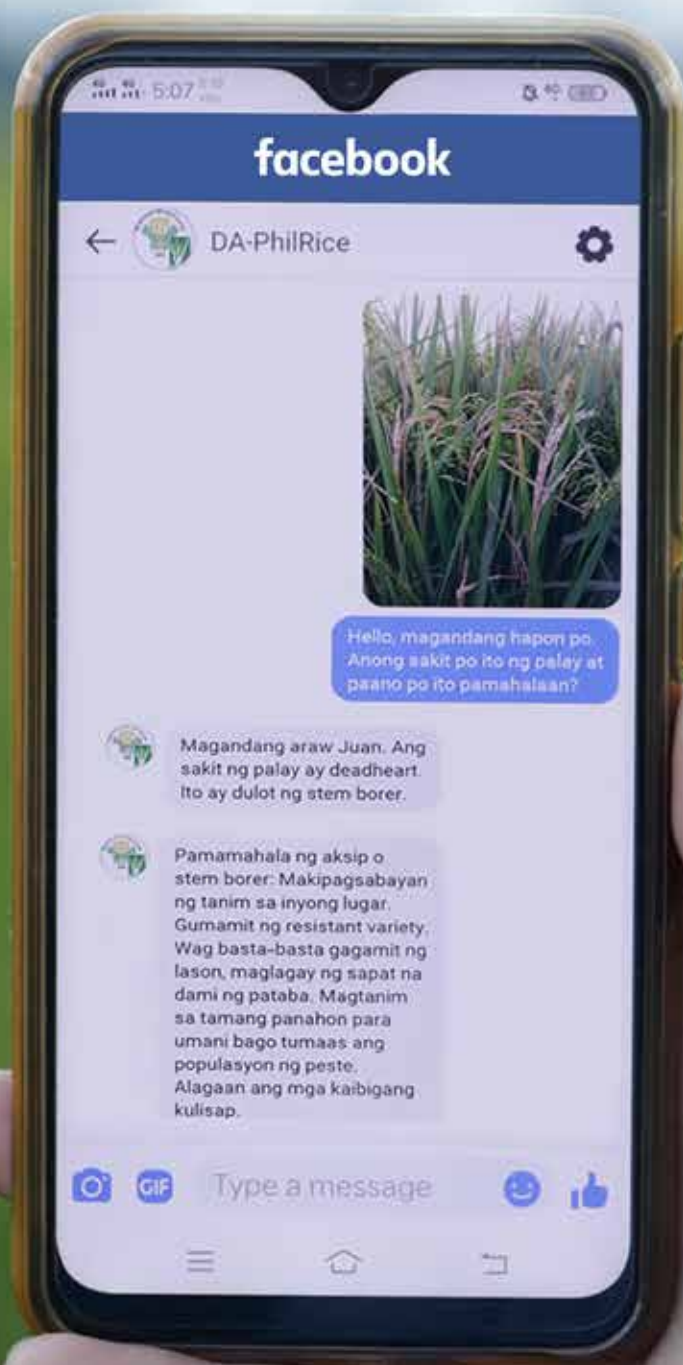
BRANCH STATIONS:

PhilRice Batac, MMSU Campus, Batac City, 2906 Ilocos Norte;
Telefax: (77) 772-0654; 670-1867; Tel: 677-1508
Email: batac.station@philrice.gov.ph
PhilRice Isabela, Malasin, San Mateo, 3318 Isabela;
Mobile: 0908-875-7955; 0927-437-7769;
Email: isabela.station@philrice.gov.ph
PhilRice Los Baños, UPLB Campus, College, 4030 Laguna;
Tel: (49) 536-8620; 501-1917; Mobile: 0920-911-1420;
Email: losbanos.station@philrice.gov.ph
PhilRice Bicol, Batang, Ligao City, 4504 Albay;
Tel: (52) 284-4860; Mobile: 0918-946-7439;
Email: bicol.station@philrice.gov.ph
PhilRice Negros, Cansilayan, Murcia, 6129 Negros Occidental;
Mobile: 0949-194-2307; 0927-462-4026;
Email: negros.station@philrice.gov.ph
PhilRice Agusan, Basilisa, RTRomualdez, 8611 Agusan del Norte;
Telefax: (85) 343-0768; Tel: 343-0534; 343-0778;
Email: agusan.station@philrice.gov.ph
PhilRice Midsayap, Bual Norte, Midsayap, 9410 North Cotabato;
Telefax: (64) 229-8178; 229-7241 to 43
Email: midsayap.station@philrice.gov.ph

SATELLITE STATIONS:

Mindoro Satellite Station, Alacaak, Sta. Cruz, 5105 Occidental Mindoro • Mobile: 0919-495-9371;
0948-655-7778; 0956-632-1002
Samar Satellite Station, UEP Campus, Catarman, 6400 Northern Samar • Mobile: 0948-754-5994; 0921-555-5500
Zamboanga Satellite Station, WMSU Campus, San Ramon, 7000 Zamboanga City • Mobile: 0910-645-9323; 0975-526-0306

PhilRice Field Office, CMU Campus, Maramag, 8714 Bukidnon; Mobile: 0916-367-6086; 0909-822-9813
Liaison Office, 3rd Floor, ATI Bldg, Elliptical Road, Diliman, Quezon City; Tel/Fax: (02) 8920-5129

PhilRice TV

www.philrice.gov.ph
www.pinoyrice.com

0917-111-7423

DA-PhilRice

pri.mail@philrice.gov.ph